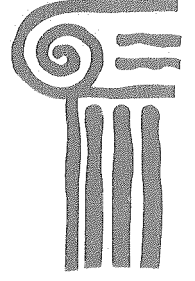
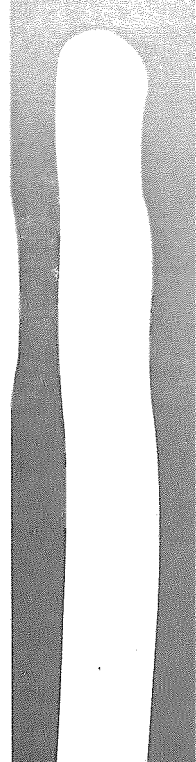

**TÜRKİYE
TURİZMİNİ
ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ**

**1. ULUSAL
TÜRKİYE
TURİZMİ
SEMPOZYUMU
TEBLİĞ KİTAPÇIĞI**

**2 - 3 KASIM 2000
İZMİR**

THE RESEARCH INSTITUTE OF TURKISH TOURISM
TÜRKİYE TURİZMİNİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

1. ULUSAL TÜRKİYE TURİZMİ SEMPOZYUMU

2 -3 Kasım 2000

İZMİR

"1. Ulusal Türkiye Turizmi Sempozyumu" Amerikan Oteller ve Moteller Birliği Eğitim Enstitüsü (Educational Institute of the American Hotel and Motel Association - AH&MA) Türkiye ve Türki Cumhuriyetler Temsilcisi BİLSİT Uluslararası Eğitim Kurumu sponsorluğunda Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi Bölgesel Kalkınma ve İşletme Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi İşbirliğinde Türkiye Turizmini Araştırma Enstitüsü tarafından düzenlenmiştir.

ORGANİZSYON KOMİTESİ

Prof. Dr. Alp TİMUR

Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dekanı,
Enstitü Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Cem ALPAR

BİLSİT Uluslararası Eğitim Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Necdet HACIOğLU

Balıkesir Üniversitesi Rektörü,
Enstitü Akademik Kurul Başkanı

Yeşim TANIK

Enstitü Genel Sekreteri

TÜRKİYE'YE GELEN TURİSTLERİN TEKRAR DÖNME EĞİLİMLERİNİN LOJİSTİK REGRESYON YÖNTEMİYLE ANALİZİ Yard. Doç. Dr. Kemal BİRDİR ÇAKICI Yard. Doç. Dr. A. CELİL	206
İÇ TURİZM KATILIMCILARININ TURİSTİK HARCAMA DAVRANIŞLARININ ANALİZİ Yard. Doç. Dr. Mehmet SARIŞIK Öğr. Gör. Şevki ULAMA	223
BİR TURİZM YÖNETİM POLİTİKASI OLARAK: PLANLI GELİŞİMİN UYGULANABİLİRLİĞİ KONUSUNDA TEORİK ÇERÇEVE Yard. Doç. Dr. İbrahim İLHAN	243
TÜRKİYE'DE KONAKLAMA İŞLETMELERİNE VERİLEN ÇAM VE PLAJLARA VERİLEN MAVİ BAYRAK ÖDÜLLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR POLİTİKASININ SAĞLANMASINDAKİ ETKİNLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ Öğr. Gör. Filiz ÇEVİK	259
ÜÇÜNCÜ YAŞ TURİZMİNİN TERMAL TURİZME YÖNLENDİRİLMESİ Nihat DEMİRTAŞ	277
HERŞEY DAHİL PANSİYON TÜRÜNÜN (ALL INCLUSIVE) TURİZM SEKTÖRÜNDEKİ İŞLETMELER AÇISINDAN ANALİZİ VE ÖRNEK BİR UYGULAMA Yrd. Doç. Dr. Ayhan GÖKDENİZ Yrd. Doç. Dr. Oya Aytemiz SEYMEN Yrd. Doç. Dr. Tamer POLAT	290
KÜRESEL EĞİLİMLER ÜLKEMİZİN TURİZM PAZARLAMASINI OLUMSUZ ETKİLEMEKTEDİR Prof. Dr. Hasan TEKELİ	302
DÜNYA TURİZMİNDE GELİŞME EĞİLİMLERİ İÇERİSİNDE KÜLTÜR TURİZMİNİN YERİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ Yrd. Doç. Dr. Şakir BERBER Öğr. Gör. Şafak ÜNÜVAR	312
KÜLTÜR TURİZMİ MERKEZİ SAFRANBOLU'NUN TURİSTİK ARZ POTANSİYELİ VE MEVCUT DURUMA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜRBÜZ	324

BİR TURİZM YÖNETİM POLİTİKASI OLARAK: PLANLI GELİŞİMİN UYGULANABİLİRLİĞİ KONUSUNDA TEORİK ÇERÇEVE

Yard. Doç. Dr. İbrahim İLHAN*

Giriş

Geleceğin istenildiği gibi şekillenmesini sağlamaya çalışmadan bir gelecek ummak, geleceğe yürümeden geleceği beklemek, sürekli ve yalnızca bugünü kurtarmakla yetinmek, her geçen gün, yeni bir günü kurtarmayı daha da zorlaştırabilir. Bugün dünün bir sonucu olduğuna göre, gelecek de ancak bugünden alınacak tedbirler ile yaratılabilir. Planlama; olanaklar ölçüsünde geleceğe yön vermek ve geleceği şimdiden yaratmaktır.

Gelecekleri konusunda bir vizyon oluşturamayan kişi ya da toplumların, kendilerine misyon edinmeleri zordur. Umutlarını organize edemeyen, kendine bir varoluş gerekçesi ya da bir görev yüklemeyen kişi ya da toplumun ulaşılacak bir amaca sahip olması da zordur.

Turizmde, turist kabul eden bölgelerin ya da ülkelerin, bir istikbale sahip olabilmeleri, gelecekte nerede olmak istediklerine dair bir yön duygusuna sahip olmalarına bağlıdır. Turistik bölge ya da ülke öncelikle kendisine bu yön duygusunu sağlayacak olan vizyonu, misyonu, amaçları ve politikaları belirlemek durumundadır. Yön net olmadıkça, hedefler, stratejiler, taktikler ve projeler de net olmayacaktır. Çünkü; amaçları net olmayanların araçları da net olmaz. Planlama, bir dizi araç ve genel süreçten oluşan ve her politika alanına uygulanabilecek bir disiplindir. Planlamanın uygulanabilir olmasında, gidilecek yer kadar, oraya nasıl gidileceğinin yani amaçlar kadar araçların da net olması gerekir.

---

* Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

yaklaşımı planlama hakkında temel epistemolojik ve yöntemsel sorular soran çalışmaları kapsar. Rasyonel insan faaliyeti olarak planlamanın soyut ve hayali açıklaması bu yaklaşımın kuramsal nesnesidir. Bilginin eyleme çevrimini içerir. Bu yaklaşımda kuramcılar özel olarak şehir ya da bölge planlamasından konuşmazlar, burada planlama jenerik bir faaliyet ve Aydınlanma'nın tarihsel bir mirası olarak ele alınır.

Planlama kuramları, uygulamaya yönelik tutumlarına göre değişmektedir (Alexander: 1998, 303): Klasik planlama kuramında, planlama bir politikanın benimsenmesi veya bir plan ile sonuçlanır. Klasik planlama kuramı karar eğilimlidir. Rasyonel planlama kuramı; planlamayı sorun çözme süreci olarak görür ve kişilerin eylemde bulunmaya adanmışlığından çok kişilerin kararlarına odaklaşır. Bu nedenle rasyonel planlama kuramı, klasik planlama kuramı ile benzerlik gösterir. Klasik planlama ve rasyonel planlama modelleri eylemden ziyade karara yoğunlaşmaktadır.

İletişimsel uygulama (communicative practice) rasyonel planlama kuramının eleştirilmesi ve ona bir tepki olarak ortaya çıkan diğer bir planlama kuramıdır. Rasyonel planlama kuramı gibi bireyin bir karara varma çabalarına odaklaşmaz. Planlamayı bireyler arasında karşılıklı sosyal ilişkiler olarak görür. Bu kuram planlama ile ilgili toplumun karşılıklı tartışmasına ağırlık verir. Ancak, bu kuram da planlama ile uygulama arasındaki bağdan yoksundur.

Çerçeve oluşturma (framesetting) kuramı ise sosyal ilişkiler kurmayı kapsar. Rasyonel planlama kuramında olduğu gibi bu planlama kuramında da planlama süreci toplumun referans alacağı bir çerçeve politika ya da doktrin ile sonuçlanır. Bu

kuram, uygulamaya gerçek bir ilgi gösterir. Ancak, burada uygulama eylem olarak değil, gelecekte alınacak kararlar için bir çerçeve olarak ele alınmaktadır.

Eşgüdümsel planlama, ortak amaçlara ulaşma adına örgütlerin gelecekle ilgili kararları ve eylemlerini uyumlaştırmayı kapsayan bir planlama yaklaşımıdır (Alexander: 1998, 304).

Planlamanın uygulanabilirliği önündeki en önemli engeli de yine planlamanın uygulamaya nasıl baktığı oluşturmaktadır. Çünkü, uygulama planlama sürecinin bütünsel bir parçası olarak ele alınmamaktadır. Planlama süreci kararların alınması ile tamamlanmaktadır. Planlamacıların işi plan raporunun yazılması ile bitmektedir. Diğer taraftan, planlamanın uygulanabilirliğini etkileyen nedenlerden bir de iyi planı kötü plandan ayırt etmeye yarayacak kriterlerin olmamasıdır. Örneğin Baer (1997, 329) iyi bir planın nelerden oluştuğu konusuna gelindiğinde planlama yazınının şaşırtıcı bir biçimde sınırlı kaldığını iddia etmektedir.

Planlamanın uygulanabilirliği konusunda diğer bir önemli neden ise planlamacıların oynağı roldür. Planlamacıların işi, planlamanın uygulanabilirliğinden çok, siyasilerin önceden aldıkları kararlara gerekçeler uydurmak olursa, planlamanın uygulanabilirliği zorlaşabilir. Bu konuya dikkat çeken Levy (1992, 82) planlamacılar ile idareciler arasındaki mesafeyi çok dar bulmakta ve planlamacıları, devletin karar verme tekerlerini yağlayan ve devlet ile vatandaş arasında bir değişim aracı olarak kalan kişiler olarak görmektedir. Hatta Levy'e (1992, 82) göre planlamanın temel sorunu planlamanın hiçbir rehber ilke ya da kurama sahip değilmiş gibi görünmesidir. Ancak, bu durum planlama kuramlarının fazlalığından da kaynaklanıyor olabilir.

Konu turizm planlamasına geldiğinde de durum değişmemektedir. Turizm planlaması süreçleri de plan üretimi ile bitmektedir. Uygulamadan çok rasyonel kararlar almaya odaklanılmaktadır (Ilhan: 1999, 45-57). Böyle olunca, planlamacılar planlamanın bir süreç olduğunu sık sık hatırlatmakta ancak bu sürecin nereye götürdüğünü çok az tartışmaktadırlar. Bu planlama paradigmaları ya da kuramları ise bir politika ya da programın nasıl somut bir gerçeğe dönüştürülebileceği gibi bir sorunla bizleri başbaşa bırakmaktadır. Amaçlar (nereye gidileceği) kadar araçlara (oraya nasıl gidileceği) da yoğunlaşan eşgüdümsel turizm planlaması kuramı bu soruya bir cevap sunmaya çalışmaktadır.

3. Eşgüdümsel Turizm Planlaması Süreci Modeli

En basit ve temel anlatım ile planlama; herhangi bir şeye - örneğin bir sisteme – yön vermek ve sistemin belirlenen yönü izlemesine rehberlik etmektir. Planlama tanımından hareketle turizm planlaması ise şu şekilde tanımlanabilir:

Turizm planlaması, turizm sistemine yön verme ve sisteminin verilen yönü izlemesini sağlayacak örgütlerin kararları ve eylemleri arasında eşgüdümsel rehberlik faaliyetleri dizininin oluşun bilimsel araştırmalara dayalı, devamlı döngü sürecidir.

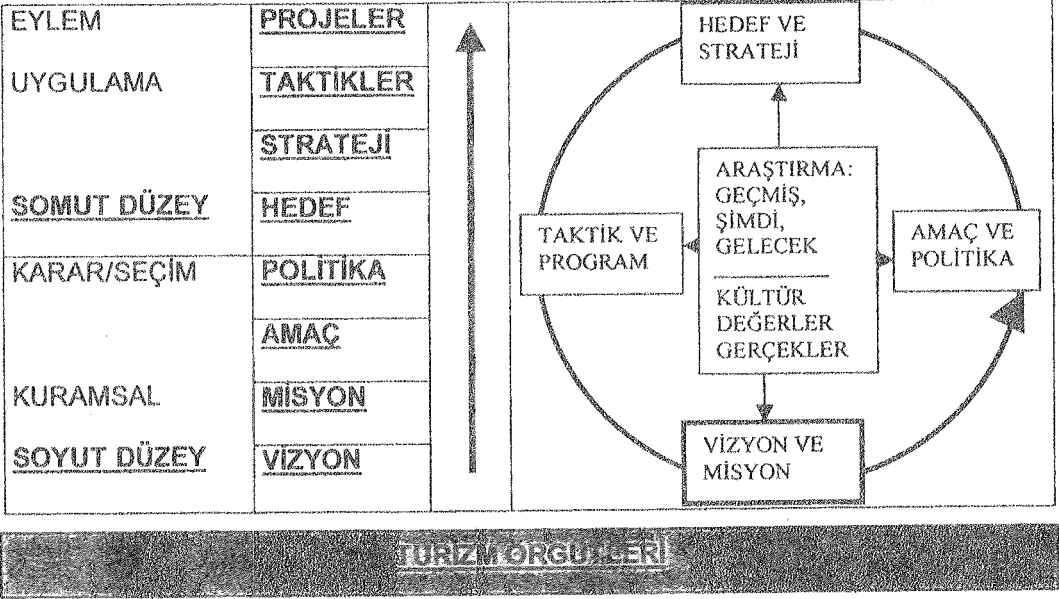
Tanımın içerdiği kavramların açıklanması; turizm planlaması faaliyetinin ve tanımın planlamaya ve uygulamaya yaklaşımının anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Tanıma göre;

- a. Turizm bir sistemdir.
- b. Planlama, turizm sistemine yön verme faaliyetidir.
- c. Planlama, örgütler ve kararları arasında eşgüdümsel bir rehberlik faaliyetidir.
- d. Planlama devamlı bir döngü süreçtir.

- e. Sürecin her aşaması arasında hiyerarşik bir ilişki vardır.
- f. Sürecin her aşaması arasında diyalektik bir ilişki vardır.
- g. Süreç, bilimsel araştırmalara dayanmaktadır.

Şekil 1. Planlama Süreci

a. Turizm bir sistemdir.

Her sistemin belirlenebilir girdileri, süreçleri, çıktıları ve sonuçları vardır. Belirlenen amaçlara yönelik olarak girdiler, tahsis edildikleri bir süreçten geçerler. Çıktılar ve sonuçlar sistemdeki süreçlerin ürettiği ürünler veya ürünlerin sağladığı faydalardır. Sistem her ne olursa olsun, planlamacılar mevcut ya da istenilen çıktılarından ve sonuçlardan hareketle sistem boyunca geriye doğru giderek ihtiyaç duyulan süreçleri tanımlamaya çalışırlar. Böylece arzu edilen sonuçların alınabilmesi için gerekli girdiler ve süreçler tanımlanır.

Günümüzde problemlerin çok çeşitli ve çok yönlü oluşu bunların bir sistem içerisinde düşünülerek incelenmesi gereğini doğurmaktadır. Turizmin çok boyutlu bir olay olması turizmin incelenmesinde sistemler yaklaşımını gerekli kılmaktadır.

Sistem yaklaşımı herhangi bir karmaşık sistemin daha basit unsurlarına ayrılması ve bu unsurlar arasındaki önemli bağların tanımlanması ile uğraştığına göre sistem yaklaşımının benimsenmesi ile turizm de bir sistem olarak ele alınabilir ve alt sistemlerine ya da unsurlarına ayrılarak incelenebilir. Bir sistemi iyi anlayabilmek için onu oluşturan alt sistemlerin arasındaki ilişkileri bilmek gerekir. Bu yaklaşımla turizm çeşitli parçalardan oluşan bir bütün olarak ele alınır. Bu bütünün amaçları, bütünü oluşturan parçalar, aralarındaki ilişkiler ve sorunlar ortaya konmaya çalışılır (İlhan: 1999, 7).

Eşgüdümsel turizm planlaması süreci modeli, turizmi bir sistem olarak ele almaktadır. Planlama süreci mevcut sistemi, girdileri - süreçleri - çıktıları ve sonuçları ile tanımlamaktadır. Sistemin durumu, çıktıları ve sonuçlarının nasıl olması istendiğine göre sistemin girdileri ve süreçlerini incelemeyi ve değiştirme ya da korumayı öngörmektedir.

b. Planlama, turizm sistemine yön verme faaliyetidir.

Yön verme; nereye ve nasıl gidileceğini seçmektir. Soyut ve somut aşama olmak üzere iki aşamadan oluşur. Bir sisteme yön verme faaliyeti; sistemin varlığı ve geleceği için tüm ilgili grupları kuşatan ortak vizyonun oluşturulması ile başlar. Vizyonun ışığı altında misyon, amaçlar ve politikalar belirlenir. Vizyon, misyon, amaçlar ve politikalar niteliksel ifadelerden oluşur. Bu aşama düşüncelerin ve yön

duygusunun oluştuğu soyut bir aşamadır. Vizyon, gelecek hakkında umutların, hayallerin organizasyonudur.

Misyon, geleceğin sorumluluğunu almak, kabullenmektir. Amaçların belirlenmesi süreci yaşamda bulunuş gerekçesini anlatan görev (misyon) tanımı ile başlar ve görevin gözden geçirilmesi ile oluşturulur. Bütün örgütler amaçlarını tanımlayan ve hangi işlerin içindeyiz sorusuna yanıt veren bir göreve sahiptir. Görev; varoluş nedenidir ve örgütün toplum içindeki rolünü ifade eder. Politikaların amaçlardan temel farkı amaçlara nasıl, hangi yollarla ulaşılacağını belirlemesidir.

Sistemin verilen yönü izleyebilmesi ve ne kadar izlediğinin ölçülebilmesi için gidilecek yöne kilometre taşları ve yön işaretleri konulması gerekir. Hedefler böyle işaretlerdir. Hedefler, stratejiler, taktikler ve projeler amaçlar yönünde ilerlemenin araçlarıdır. Bu aşamada vurgu eylemler üzerindedir ve somut, ölçülebilir, değerlendirilebilir eylemler belirlenir. Düşünceleri eylemlere dönüştürme, kararları gerçekteştirme aşamasıdır.

c. Planlama, örgütlerin kararları ve eylemleri arasında eşgüdümsel bir rehberlik faaliyetidir.

Planlamayı kimlerin yapacağı planlamanın temel sorunlarından biridir. Bu planlama yaklaşımında planlama ile ilgili bütün kesimlerin aktif katılımı öngörülmektedir. Planlama; ilgili bütün örgütlerin kararlarının ve eylemlerinin eşgüdümlemesi sürecidir. İlgili kesimlerin bilgilendirildiği değil, karşılıklı iletişim kurdukları bir süreçtir. Her hangi bir örgütün tek başına yapamayacağı işlerin onlar arasında eşgüdüm sağlanarak yapılması anlamındadır. Planlama sadece rasyonel seçim değil seçimlerin ve eylemlerin eşgüdümüdür.

Turizm sistemi büyük bir makinaya benzetilebilir. Bu makinanın her hangi bir yerinde küçük bir devirle çalışan bir parça başka parçaları da harekete geçirmekte ve bunlarda yine diğerlerini hareket ettirmektedirler. Sistem dış güçlerle çalıştırılır, ancak kendisi de büyük bir iç dinamizm geliştirir. Turizm alanındaki büyüme süreçleri incelendiğinde, turizm sisteminin unsurları arasındaki ilişkilerin; basit bir etki-tepki sorunu olmadığı, çeşitli güçlerin birbiri ile olan ilişkilerinin bir sonucu olduğu ve karşılıklı olarak birbirlerini etkiledikleri görülmektedir. Turizm sisteminin temel unsurları; seyahat, konaklama ve seyahat ve konaklamaya bağlı olarak ortaya çıkan bütün kurumlar ve davranışlardır. Turizm piyasası; turistik mal ve hizmetleri arz edenlerle talep edenlerin karşılaştıkları alan ve bu karşılaşmayı sağlayan örgütler bütünüdür.

Bir sistemi oluşturan parçalar bağımsız olmayıp karşılıklı dayanışma durumundadırlar. Sistemin parçaları arasında sistematik ve dinamik ilişkiler vardır. Ortak bir amaca sahip oldukları için bu ilişkiler görev çerçevesinde gerçekleşir. Çizilen sınırlar içinde sistemin parçaları arasındaki dayanışma ve ilişkiler, onların çevreleri ile olanından daha kuvvetlidir. Turizm ürününün birleşik bir ürün olması ve turistik ürününün birbirine bağlı birçok işletme ve kurum tarafından üretilmesi bu tür bir dayanışma ve işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Sistemin bir unsurundaki değişiklik bütün sisteme yayılacağından talepteki, arzdaki, ulaşılabilirlikteki ya da pazarlamadaki değişimler kaçınılmaz olarak bütün sistemi etkileyecektir. Bu nedenle turizm gelişimi bütün unsurların bir uyum içerisinde çalışmasını gerektirmektedir. Eşgüdümsel planlama, ortak amaçlara ulaşmak için örgütlerin geleceğe yönelik kararlarını ve eylemlerini karşılıklı uyumlaştırmaktır.

Bu süreçte planlamacılar; öncelikle örgütleri ve örgütlerin temsilcilerini tanımlarlar. Sonra örgütler ya da temsilcilerinin uzlaştıkları uygulama stratejilerini geliştirmede ilişkileri ve rolleri tanımlanır. Daha sonra ayrıntılı taktikler, proje tasarımları ve gerekli kaynaklar (fonlar, teşvikler, yasalar ve düzenlemeler) belirlenir. Her örgütün (aktörün) belirlenmiş görevini yerine getirmesini sağlamak için uygulama stratejileri yeni örgütler yaratmayı veya mevcut örgütlerin yeniden yapılandırılmayı da içerebilir.

Eşgüdümsel planlama ile planlamacılara verilen aktif ve katılımcı rol, planlamacı ve uygulamacıya birlikte çalışma imkanı verir. Planlama, kuramcı ile uygulamacının bir araya geldiği bir süreç haline dönüşür. Böylece, karşılıklı olarak eksiklerin tespiti ve giderilmesi şansı, uygulama şansını da artırabilir. Bilgiyi elde etmek ve proje sentezini katmak, yani geribildirim yolu ile etkin ve verimli kaynak tahsisi gerçekleştirilebilir. Eşgüdümsel planlama ile planlama ve uygulama arasındaki kayıp bağ sağlanmış olur.

Güç, planlanana gerçekliğe dönüştüren hareketi başlatacak ve sürdürecektir temel enerji ya da kapasitedir. Kararları eylemlere dönüştürme gücü yalnızca örgütlerde vardır. Stratejiyi yürütmenin en yüksek düzeyi örgüttür. Bu nedenle örgüt yapısı stratejinin sonucunda oluşmalıdır. Stratejiye göre oluşturulmamış örgüt ya da zamanla değişen stratejilere göre yeniden yapılanamayan turizm örgütleri turizm planlamasının uygulanabilirliğini imkansızlaştırabilir.

d. Planlama, devamlı bir döngü sürecidir.

Planlama bir durumun bilimsel değil bir sürecin, bir oluşumun bilimidir. Bilginin eyleme dönüşü, düşüncenin belli bir sonuca ulaşmaya çalışan akışı süreci oluşturur. Planlama birbirini izleyen adımlardan oluştuğu için bir süreçtir.

Bu süreçte; önce mevcut durum tesbit edilmekte ve gelecekte nerede olunmak istendiği belirtilmekte, yani amaçlar belirtilmekte, sonra oraya nasıl ulaşılabileceğinin yolları, yani amaçlara ulaşmak için neler yapılması gerektiği belirtilmekte ve amaçlara ne kadar ulaşıldığı yani politikalar ve stratejilerin ne ölçüde gerçekleştiğinin kontrol edilmesi ile sürecin başına dönülmekte ve planlama sürekli devam etmektedir. Süreç, politika ya da bir proje üretimi ile bitmemekte, uygulama ve uygulama deneyimleri ve bunların tekrar planlama kararlarına aktarımı ile sürekli devam etmektedir. Planlamanın uygulamaya verdiği ağırlık , böylece devamlı döngü süreci ifadesi ile açıklanmaktadır.

e. Sürecin her aşaması arasında hiyerarşik ilişki vardır.

Planlama; planlar hiyerarşisi geliştirilmesi sürecidir. Her bir öncelikli adım bir sonraki adıma yön gösterdiği için süreç hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Her bir önceki adım bir sonraki adıma yol gösterdiği için daha soyut, bir önceki adıma göre de daha somuttur. Genelden özele bir akış vardır. Bir önceki adımın diğer adıma emrediciliği vardır.

f. Sürecin her aşaması arasında diyalektik bir ilişki vardır.

Herbir adım birbirini açıklayabildiği için her aşama arasında diyalektik bir ilişki vardır. Aslında, böyle olması da gerekir. Aksi durumda aşamalar arasında bir tutarsızlık olacaktır. Aşamalar arasında tutarsızlık olması ise planlamanın bütünlüğünün bozulması demektir. Bütünlüğü olmayan ve kendi içinde tutarsız olan planlama yön göstericilik özelliğini kaybeder. Planlamanın yön vermek istediği sistemin unsurlarının, planlamanın yan ürünleri olan planların rehberliğini kabul etmesi ve izlemesi, rehberlerin tutarlılığına yani güvenilirliğine bağlıdır. Planlamanın ortaya koyduğu vizyon, misyon, amaçlar ve politikalar gibi yön gösterici soyut ifadeler ile

planlamanın daha somut ve pratik boyutu olan hedefler, stratejiler, taktikler ve projeler arasında tutarlılık sağlanamaz ise planlamanın bütünlüğü ve uygulanabilirliği kaybolur.

g. Süreç, bilimsel araştırmalara dayalıdır.

Planlama araştırmalara dayalı bir süreçtir. Planlama, bireylerin veya örgütlerin isteklerinin sıralanması değildir. Planlama, bilimsel araştırmalara ve bilgilere dayanmalı ve uygulanabilir olmalıdır.

Araştırma; önce bilinmeyen bulma sonra açıklama süreci olarak açıklanabilir. Planlama süreci içinde araştırmanın üçüncü bir fonksiyonu ise değerlendirmedir. Bu üç fonksiyon ile ilişkili olarak; tanımlayıcı, açıklayıcı ve değerlendirme araştırması olmak üzere üç araştırma türü tanımlanabilir (Veal: 1992, 1-2).

Turizm araştırmaları; üç ana sınıfa ayrılabilir: Birincisi; endüstri, endüstrinin faaliyetleri, yönetimi ve pazarlamasının tanımlanması. ikincisi; yerel, ulusal ve uluslararası kapsamda turizm endüstrinin özelliklerini belirleyen mekansal gelişim ve ilişkiler. Üçüncüsü; endüstrinin gelişiminden kaynaklanan ekonomik, sosyal, kültürel, ve çevresel etkilerdir (Sinclair and Stabler: 1991, 2). Turizm planlamasının temel unsurlarından biri olan araştırma; karar vericilere aşağıdaki kararları almada yardımcı olur (İlhan:1999, 73-74):

- * Mevcut sorunlar konusunda bilgi sağlayarak neye ulaşılması gerektiğı hakkında genel olarak karar vericilere bilgi sağlayarak amaçların oluşturulmasında,
- * Farklı görüşlerin yansıtılmasında ve farklı seçeneklerin sonuçlarının neler olabileceğı konusunda bilgi sağlayarak, amaçlara en iyi ulaştıracak faaliyet

yönlerinin yani turizm politikası ve stratejilerinin oluşturulması ve değerlendirilmesinde,

- * Kısmi değişiklikleri işaret eden ya da faaliyetlerin başarısını onaylayan geribildirim sağlanması yolu ile uygulama sürecinin izlenmesine ve uygulamanın etkilerinin değerlendirilmesinde bilgi sağlar.

Belirlenen amaçlara ve hedeflere ulaşmak için düzenlenen uygulama programları faaliyete geçtiğinde, amaçlara ne oranda ulaşıldığını ve nasıl ulaşıldığını denetleyebilmek ve ayrıntılı raporlarla ortaya koyabilmek için performans ölçütleri oluşturulmalıdır. Görüldüğü gibi araştırma, sadece neyin ne kadar iyi yapıldığını değil aynı zamanda nelerin yapılması gerektiğini de gösterir. Böylece yeni politika hedefleri ve programlar düzenlenir.

Turizm planlamasının bütün aşamaları araştırmaya dayanmaktadır. Araştırma ve değerlendirme olmadan turizm planlaması faaliyeti gerçekleştirilemez. Turizm araştırmaları turizm planlamasının temel dayanağıdır. Turizm planlaması uygun, geçerli ve güvenilir bilgilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanması ve ortaya somut önerilerin konulmasını gerektirir.

Planlamanın uygulanabilir planlar ortaya koyabilmesi için kendi içinde tutarlı olduğu kadar evrensel gerçekler ile ahenk içinde olması gerekir. Gerçekler ile ilişkisi kopuk bir planlama başarılı olamaz. Bu nedenle planlamanın her aşamasının bilimsel araştırmalara dayanması gerekir. Planlama süreci bilimsel kuramlardan yararlanırken, bilim de teorilerini doğrulama, düzeltme ve yanlışlama gibi bir olanağa kavuşur. Planlama ve bilimsel araştırmalar arasında işlevsel bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Turizmin birbiri ile çelişkili etkileri nedeni ile olumlu etkileri artırırken olumsuz etkileri azaltmak kolay değildir. Bu nedene, bütün çıkar gruplarının memnun olmadığı durumlarda uzlaşma aranır. Turizm politikası; turizm gelişiminde benimsenen amaçlara hangi yollarla ulaşılabileceğini belirleyen ilkeler topluluğunu temsil eder.

Turizm politikasının ilkeleri; arz ve talep yönündeki karar organları tarafından uzlaşılan ilkelere dayanır ve diğer planların hazırlanmasına ışık tutarak, onların amaçlara yönelik olmasını sağlar. Turizm politikasının belirlenmesi; amaçlara ulaştıracak yön seçiminin kararlaştırılmasına yardımcı olacak ilkelerin belirlenmesidir.

Turist kabul eden ülke ya da bölgelerin turizmin geleceği konusunda iradelerini kullanmalarının en önemli aracı planlamadır. Planlananı gerçekliğe çevirme gücüne turizm örgütleri (turizm işletmeleri ya da turizm kurumları) sahip olduğuna göre, planlamanın turizm örgütlerinin kararlarının ve eylemlerinin eşgüdümlemesi, planlamanın uygulanabilirliğini artırabilir. Ancak, birbirinden bağımsız gibi görünen bu örgütlerin geleceğe yönelik kararları ve eylemlerinin eşgüdümlemesi zor gibi görünmektedir. Bu nedenle çalışmada önerilen planlama süreci modelinin kullanılabilirliğinin artırılabilmesi aşağıda önerilen konularda yapılacak araştırmaların bulguları ile artırılabilir.

- ◆ Ortak vizyon nasıl oluşturulabilir ? Ortak vizyon oluşturmakta gelişen teknoloji ve örneğin internet üzerinde forumlardan nasıl yararlanılabilir?
- ◆ Turizm gelişiminde çatışan değerler ve çıkarlar konusunda uzlaşma tekniklerinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Farklı çıkar grupları nasıl uzlaştırılabilir?
- ◆ Planlama sürecinde politikaların belirlenmesinde çatışma yönetimi nasıl olmalıdır?

- ◆ Karmaşık ve birbirine bağılı sorunların çözümünde planlamacı nasıl bir profile sahip olmalıdır? Turizm planlamacılığı eğitiminin müfredatı nasıl olmalıdır?
- ◆ Planlamada, kuramcılar, araştırmacılar ve uygulamacılar bir araya nasıl getirilebilir?
- ◆ Gerçekte örgütlenme ve başarma olasılığı varken, insanlar bir şey yapılamayacağına dair inanç ve duygulara sahip olabilir. Bu durum nasıl aşılabilir?
- ◆ Turizm planlaması kimlerin sorunudur? Turizm planlamasında karar gücü kimlerdedir? Turizm planlamasında uygulama gücü kimlerdedir? Turizm planlamasında üretilen çözümlerden kimler etkilenmektedir?
- ◆ Planlama, farklı ölçeklerde devam edecektir. Ancak, ölçekler arasındaki bağı nasıl kurulabilir ?

Kaynakça:

- ALEXANDER, E. R. (1998), Planning and Implementation: Coordinative Planning in Practice, *International Planning Studies*, Vol. 3, No.3, 303-320.
- BAER W.C., (1997), General Plan Evaluation Criteria: An Approach to Making Better Plans, *Journal of the American Planning Asssocation*, APA, Vol.63; No.3, 329-369.
- ILHAN, I., (1999), Bölgesel Turizm Planlaması Modeli ve Nevşehir Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1999.
- LEVY J. M. (1992), What Has Happened to Planning? , *Journal of the American Planning Asssocation*, APA, Vol.58, No.1, 81- 4.
- SANDERCOCK L. and A. FORSYTH (1992), A Gender Agenda: New Directions for Planning Theory, *Journal of the American Planning Asssocation*, APA, Vol.58, No.1, 49-59.
- VEAL, A. J. (1992), *Research Methods for Leisure and Tourism - A Practical Guide*, Longman, Essex.
- SINCLAIR M. Thea and M. J. STABLER,(1991), " New Perspectives on the Tourism Industry", *The Tourism Industry - An International Analysis*, Ed.: by M. Thea SINCLAIR and M.J. STABLER, C.A.B. International, Oxon.